

ZAMONAVIY TA'LIMDA KOMILJON OTANIYOZOV IJODI VOSITASIDA MA'NAVIY-MA'RIFIY TARBIYA MASALALARI

Yo'ldoshev Sarvarbek Uktamboy o'g'li

Urganch davlat pedagogika instituti San'atshunoslik kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15123258>

Annotatsiya: Mazkur tezisda Komiljon Otaniyozovning boy ijodiy merosi zamonaviy ta'lim tizimida ma'naviy-ma'rifiy tarbiyani shakllantirishda qanday pedagogik imkoniyatlarga ega ekani tahlil etiladi. Xalq og'zaki ijodiyoti, milliy qo'shiqlar va dostonlar orqali yoshlarda Vatanga muhabbat, yuksak axloqiy fazilatlar, tarixiy xotiraga hurmat singari qadriyatlarni shakllantirish masalalari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, milliy qadriyatlar, xalq og'zaki ijodi, doston, san'at tarbiyasi, pedagogik imkoniyatlar, yoshlar tarbiyasi.

Kirish.

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida yosh avlod qalbida milliy o'zlikni anglash, ma'naviy mustahkamlik, estetik did va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish har qachongidan ham dolzarb masalaga aylangan. Jamiyatimizda sog'lom, barkamol, ezgu g'oyalarga sodiq, tarixiy xotirasini asraydigan avlodni voyaga yetkazish zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biri sanaladi. Ayniqsa, bu yo'lda san'atning, xususan, xalq og'zaki ijodiyotining, doston va qo'shiqchilik an'alarining o'rni beqiyosdir. O'zbek xalqining faxrli san'at arbobi, betakror dostonchi va xonanda Komiljon Otaniyozov ijodi – milliy ma'naviyatimizning durdona namunasidir. Uning asarlari nafaqat badiiy, balki chuqur tarbiyaviy mazmunga ega bo'lib, yoshlar qalbiga ezgulik, halollik, insonparvarlik va vatanparvarlik singari tuyg'ularni singdirishda muhim vosita bo'la oladi. Komiljon Otaniyozovning dostonlardagi obrazlar orqali bergan ibratli hayot saboqlari, xalq og'zaki ijodiyoti bilan uyg'unlashgan betakror uslubi bugungi ta'lim-tarbiyada ham keng qo'llanishi lozim bo'lgan boy pedagogik manba sifatida ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ushbu tezisda Komiljon Otaniyozovning ijodiy merosi zamonaviy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy tarbiyani shakllantirishda qanday usul va yondashuvlar orqali samarali qo'llanishi mumkinligi tahlil qilinadi. Zero, xalq san'atining yuraklarga yo'l topadigan sehrli kuchi o'quvchilarni insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalashda eng ta'sirchan vositalardan biridir.

Komiljon Otaniyozov ijodi — bu o'zbek xalqining ruhiy olami, orzu-umidlari, dard-u tashvishlari va eng ezgu tuyg'ularining betakror musiqiy ifodasidir. Uning dostonchilik maktabi nafaqat xalq og'zaki ijodining go'zal namunasi, balki katta tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan bebaho manba hamdir. San'atkor ijodidagi har bir satr, har bir ohang insonni o'zini anglashga, o'z tarixiga e'tibor bilan qarashga, hayotning asl ma'nosini anglashga chorlaydi. Shu bois, Komiljon Otaniyozov merosidan ta'lim-tarbiya jarayonida samarali foydalanish bugungi kun o'qituvchisining asosiy vazifalaridan biri bo'lishi kerak. Otaniyozov ijodining markazida inson, uning axloqiy yetukligi, Vatanga sadoqati va xalqiga muhabbati turadi. Uning kuylagan "Go'ro'g'li", "Ravshan", "Alpomish" kabi dostonlari yosh avlod uchun nafaqat badiiy zavq manbai, balki ibrat maktabi hamdir. Ushbu dostonlarda jasorat, fidoyilik, ezgulik va sadoqat kabi tushunchalar obrazlar orqali chuqur ifoda etiladi. Ana shu badiiy obrazlar orqali

o'quvchilarga insoniylik, vatanparvarlik, adolat va halollik kabi tushunchalarni singdirish oson va samarali kechadi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan, integratsiyalashgan darslar, interaktiv metodlar va san'at vositalari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar orqali Komiljon Otaniyozov ijodini ta'lim jarayoniga tatbiq etish mumkin. Masalan, adabiyot darslarida dostonlarni sahnalashtirish, musiqa darslarida Otaniyozov ijrosidagi xalq qo'shiqlarini tahlil qilish, tarix darslarida doston qahramonlari misolida milliy qahramonlik namunalarini muhokama qilish o'quvchilarning ma'naviy dunyosini boyitadi, ularni fikrlashga, anglashga, taqqoslashga undaydi. Bundan tashqari, Komiljon Otaniyozovning dostonchilik san'ati orqali o'quvchilarda estetik didni shakllantirish, milliy qadriyatlarga hurmat ruhini uyg'otish ham muhim pedagogik natijalardandir. Uning ovozidagi samimiyat, so'zlaridagi hikmat, kuylaridagi sehr nafaqat quloqni, balki yurakni ham o'ziga rom etadi. Bunday chuqur ruhiy ta'sir esa har qanday kitob yoki oddiy suhbatdan ko'ra kuchliroq tarbiyaviy samara beradi. Shunday qilib, Komiljon Otaniyozov ijodi zamonaviy ta'limda nafaqat estetik tarbiya vositasi, balki chuqur ma'naviy-ma'rifiy maktab bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ustozlarning bu boradagi izlanishlari, uslubiy yondashuvlari va amaliy tajribalari orqali bu boy meros yoshlar ongiga ildam va ta'sirchan singdirilishi mumkin.

Muhokama.

Komiljon Otaniyozovning ijodiy merosi – bu oddiy xalq qo'shiqlaridan iborat to'plam emas, balki chuqur falsafiy, ma'naviy va tarbiyaviy mazmunga ega milliy xotiraning ifodasidir. Bu merosni zamonaviy ta'lim tizimiga singdirish, avvalo, o'qituvchilarning san'atga, milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabati, ularning ijodiy yondashuvlari bilan chambarchas bog'liqdir. Tarbiya jarayonida san'atning, ayniqsa, Komiljon Otaniyozov singari ulug' san'atkorlar ijodining imkoniyatlaridan foydalanish o'quvchilarda nafaqat bilim, balki his-tuyg'u, ruhiy sezgirlik, axloqiy kamolot kabi jihatlarni ham rivojlantiradi.

Bugun ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri – yoshlarni ma'naviy bo'shliqdan, yot g'oyalarning ta'siridan himoya qilishdir. Bu borada milliy san'atimiz, xususan, Komiljon Otaniyozov ijodi katta ahamiyatga ega bo'lib, yoshlarning qalbini to'ldiradigan, ularda hayotga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantiradigan kuchga egadir. Uning dostonlari orqali o'quvchilarga buyuk ajdodlar jasorati, millatga sadoqat, haqiqat va adolat yo'lidagi kurashlar namunasi bo'lib xizmat qiladi. Bu esa zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi – barkamol avlodni tarbiyalash yo'lidagi bebaho manba hisoblanadi. Amaliyotda ko'plab o'qituvchilar Komiljon Otaniyozov ijodidan darslarda, sinfdan tashqari tadbirlarda, tarbiyaviy mashg'ulotlarda foydalanmoqda. Bu orqali o'quvchilarning ma'naviy dunyosi boyib, ularning milliy g'ururi, o'zligini anglash hissi kuchaymoqda. Shu jihatdan qaraganda, Komiljon Otaniyozov ijodini zamonaviy ta'lim bilan uyg'unlashtirish – nafaqat san'atga hurmat, balki tarbiyaning eng nozik, eng samimiy yo'li hamdir. Shu bilan birga, ushbu yo'nalishda tizimli ilmiy-uslubiy yondashuvlar, metodik qo'llanmalar, multimedia vositalari asosida ishlab chiqilgan dars ishlanmalari hali yetarli emas. Bu esa kelgusidagi tadqiqot va amaliy izlanishlar uchun muhim yo'nalish sifatida e'tiborni talab qiladi. Chunki Komiljon Otaniyozov singari ulug' san'atkorlar merosini ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish orqali biz o'quvchilarning nafaqat bilim doirasini, balki qalb dunyosini ham boyitamiz.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Komiljon Otaniyozovning ijodi – bu xalqning ma’naviy boyligi, milliy o’zligining musiqiy va badiiy ifodasi bo’lib, uni zamonaviy ta’lim-tarbiya jarayonida qo’llash dolzarb va samarali usullardan biridir. San’atkorning dostonchilik mahorati, xalq og’zaki ijodiyotini chuqur anglab, uni yangi avlodga yetkazish yo’lidagi fidoyiligi bugungi yoshlar uchun ibrat maktabi bo’la oladi. Uning asarlari orqali yoshlarda Vatanga sadoqat, insoniylik, halollik, fidoyilik kabi yuksak axloqiy fazilatlarni shakllantirish mumkin. Tezida ko’rib chiqilgan fikr va tahlillar shuni ko’rsatadiki, ta’lim tizimida Komiljon Otaniyozov ijodidan maqsadli foydalanish nafaqat estetik tarbiyani, balki keng ma’nodagi ma’naviy-ma’rifiy tarbiyani shakllantirishda muhim omil bo’lib xizmat qiladi. Bu yo’nalishda o’qituvchilar, tarbiyachilar va mutaxassislar o’rtasida doimiy hamkorlikni yo’lga qo’yish, uslubiy qo’llanmalar va dars ishlanmalarini yaratish zarur. Demak, Komiljon Otaniyozov ijodining tarbiyaviy imkoniyatlari – bu kelajagimiz bo’lgan yoshlarni barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazish yo’lidagi bebaho boylikdir. Bu merosni ta’limda to’g’ri va samarali qo’llash esa biz, pedagoglarning ijodkorlik va mas’uliyatiga bog’liq.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Otaniyozov K. Dostonlar. – Toshkent: G’afur G’ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2002.
2. Qodirov M. Komiljon Otaniyozov – dostonchilik san’atining sultoni // Ma’naviyat, 2010, №3, – B. 45–48.
3. Rasulov B. O’zbek xalq dostonlarida tarbiyaviy g’oyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
4. Yo’ldoshev M. Musiqa ta’limining nazariy va amaliy asoslari. – Toshkent: O’qituvchi, 2019.
5. Soliyev A. Xalq og’zaki ijodiyotida ma’naviy-ma’rifiy tarbiya // Pedagogik izlanishlar jurnali, 2021, №2. – B. 112–117.
6. Axmedov I. Dostonchilik san’ati va yoshlar tarbiyasi // San’at va ma’naviyat, 2019, №4. – B. 34–39.